

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОКТРИНИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

ГУЛУЄВ Руслан Гусейнович - магістр, аспірант кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

ORCID ID: 0000-0002-2633-2228

УДК 342.3

DOI

У дослідженні проведено аналіз історико-правових засад формування доктрини американської локальної демократії та визначено фактори, які дозволили визначити умови, за яких цей вид демократії зміг бути втіленим у життя в США. Ці знання дозволяють краще зрозуміти поняття локальної демократії, а також визначають специфіку, яка повинна враховуватись при розвитку локальної демократії в інших країнах, у тому числі й в Україні.

Доктрина американської локальної демократії почала формуватися ще за часів перебування американських територій в колоніальному володінні Британської імперії. Саме правові положення Британської імперії закріпили основи локальної демократії, які продовжили своє оформлення під час Війни за незалежність США 1775-1783 років та були остаточно кристалізовані в Конституції США та Десятій поправці до неї.

Таким чином американське суспільство на момент Війни за незалежність, прийняття Конституції вже мало певне сформоване розуміння демократії, яке охоплювало не лише категорію прав, але й категорії обов'язку та відповідальності. Відповідно, спроби реалізувати цю систему управління в інших країнах не знайшли успіху, оскільки право не може створювати суспільні відносини, які не є природними та історично обумовленими для конкретного суспільства.

Ключові слова: представницькі збори, локальна демократія, республіка, форма правління, Конституція США, права людини, федералізм, децентралізація, місцева компетенція.

Постановка проблеми

Локальна демократія є складною концепцією, яка найяскравіше представлена в США, одній з наддержав, яка на сьогодні є лідером демократичного світу. Відповідно багато держав намагалися втілити дану американську модель локальної демократії на своїй території, а самі США здійснювали неодноразово спроби втілити її в системі управління інших країн, наприклад у Франції під час Французької революції 1789-1799 років, але ці спроби не відзначилися успіхом. Це, у свою чергу, ще раз підтверджує, що навіть модель управління, яка привела одну країну до процвітання та світового лідерства, не гарантує процвітання іншої держави при її копіюванні без вивчення специфіки та можливості реалізації в умовах іншої. Ось чому викає необхідність у дослідженні саме базових основ цієї моделі, щоб мати краще розуміння не тільки поняття американської локальної демократії, а й можливості та необхідної специфіки при її імплементації в інших країнах, у тому числі й Україні, що спостерігається останніми роками.

Стан дослідження проблеми

Дослідженню цього питання присвячені праці Р. Майерсона, С. Вебба, М. Лустіг, М. Дженсен, Д. Баррона, Е. Чемерінського, А. Саїда, Р. Загаррі,

Р. Біфаулта та ін. Роботи цих науковців направлені на дослідження політичної теорії американського локального управління, основ конституційного права США, питань федералізму, представництва та розподілу влади.

Роджер Майерсон здійснює огляд історії США від її колоніального періоду та описує, як розвиток американської державності завжди керувався двома основними принципами: представницька демократія та належний розподіл влади між національними та субнаціональними урядами.

Акхіл Амар розглядає народний суверенітет як центральну опору республіканського управління.

Мета дослідження

Головною метою цієї роботи є аналіз історичної та теоретико-правової бази, створеної американськими фахівцями у сфері локальної демократії, та, відповідно, дослідження засад, які сформуvalи доктрину американської локальної демократії.

Виклад основного матеріалу

Скупчення невеликих англійських поселень на східному узбережжі Північної Америки зросло за три століття та стало однією з найбагатших та найпотужніших держав на Землі. Цей надзвичайний розвиток у кінцевому підсумку залежав від глибини сили політичної системи, яка була запроваджена на початку історії цих колоній. Кілька фундаментальних принципів залишалися надзвичайно стійкими в американській історії, незважаючи на те, що територія країни значно розширювалася, її багатство ефектно примножувалось, а населення збільшувалось за рахунок іммігрантів з усіх куточків світу. Але реформатори, які прагнули застосувати американські політичні принципи в інших країнах, часто виявляли, що щось важливе втрачається при їх застосуванні за кордоном. Такі реформатори, як правило, орієнтувались на ідеали представницької демократії та прав людини, але часто нехтували децентралізованою федеральною природою американської демократії [1, с. 1-2].

Колоністи з Англії звикли до уряду, який включав місцево обраних представників до

парламенту. З 1620 року у штаті Вірджинія були запроваджені установи місцевого самоврядування з метою заохочення англійських переселенців приїжджати до Америки та вступати до міліції, яка мала стати лояльним місцевим напіввійськовим формуванням, яке було вкрай необхідним для захисту кордонів колоній. Але коли представницькі органи позбавлялися чи обмежувалися у своїх повноваженнях, багато поселенців втрачали впевненість у готовності губернатора захищати їхні інтереси, і тоді міліція могла повстати, як це було у Вірджинії (повстання Бекона) у 1676 році та в Массачусетсі в 1689 році [1, с. 3].

Повстання Бекона представляє особливий інтерес, оскільки воно пропонує перспективу того, як різні політичні рішення могли поставити Америку на шлях перетворення на бідну, менш розвинену країну. У 1676 р. Уільям Берклі більшість часу був губернатором Вірджинії з 1641 р. Після 1661 року він припинив призначати всенародні вибори представників до Палати бюргер Вірджинії, а призначені ним радники та шерифи керували колонією у формі, що нагадувала автономну олігархію. Як результат міліція повстала під керівництвом Бекона, але в підсумку виступ був придушений морськими силами Англії. Коли ж губернатор Берклі ініціював каральні експропріації проти всіх, кого підозрювали у підтримці заколоту, маса поселенців поспішила вивести рухоме майно з Вірджинії [2, с.140].

Перспектива збіднення Вірджинії внаслідок такого різкого виводу інвестицій була визнана посадовими особами з Англії, і вони почали здійснювати активні дії з метою відновлення управління колонії. Губернатор Берклі був зміщений з посади, а його автономно-олігархічний режим замінено новою системою, у якій влада розподілялася між місцевими виборними зборами та губернатором, який призначався з осіб, які проживали поза межами колонії. Таким чином, британський імперський уряд фактично підтримав права представницьких зборів, після того, як повстання Бекона показало небезпеку концентрації влади в особі сильного місцевого губернатора [1, с. 3].

Однак впевненість американців у тому, що метрополія забезпечує їхні автономістські права у питаннях управління колоніями, швидко зникла після успішного завершення Семирічної війни 1763 року. Британський парламент, зіткнувшись з великими боргами, викликаними війною, відстоював своє право вводити податки в Америці, але американці чинили опір будь-якому оподаткуванню, яке не було схвалено їх власними представниками. У міру загострення конфлікту деякі королівські губернатори діяли з метою розпуску представницьких зборів. Тоді населення колоній відчуло гостру потребу в захисті своїх місцевих політичних привілеїв від таких нападів, і вони обрали представників до нового Конгресу для розробки спільної стратегії. Таким чином, представники тринадцяти автономних колоній зібралися в 1776 році, щоб проголосити свою незалежність, що Джон Адамс вважав великим безпрецедентним досягненням Американської революції [3, с. 33].

Плани створити нові інститути децентралізованої політичної влади на незаселеній західній території Америки отримали сильну підтримку в Конгресі незабаром після Революції. Перед тим, як поїхати до Франції у 1784 році, Томас Джефферсон допоміг сформулювати плани Конгресу щодо поділу нової території на менші райони, у яких поселенці організовували б органи місцевого самоврядування, які в кінцевому підсумку могли б приєднатися до Союзу як рівноправні партнери з їхніми штатами [4].

На цьому етапі формування американської держави можна прослідкувати тяжіння до децентралізованої системи управління, викликане саме історичними подіями та умовами, у яких розвивалися колишні британські колонії. Крім того поява 13 штатів, які тільки вибороли свою незалежність, з певною недовірою та небажанням ставилися до ідеї централізації, оскільки боялися знову втратити можливість локальної репрезентативності в представницьких органах.

Не випадково, що «міське зібрання» є домінуючою політичною метафорою американської республіки. З тих пір, як найперші поселенці прибули до Нового Світу, міста були джерелом народного суверенітету та

громадянського республіканства. Тож вражає дивний текстовий факт, що ці локальні осередки управління не знайшли свого відображення в Конституції 1787 року [5, с.1935].

Ратифікована в 1791 році Десята поправка до Конституції втілює загальні принципи федералізму в республіканській формі правління. Конституція 1787 року визначає параметри влади, які можуть здійснювати три гілки федерального уряду: виконавча, законодавча та судова. Десята поправка залишає за штатами всі повноваження, які Конституцією не надані федеральному уряду, за винятком тих повноважень, які штатам заборонено здійснювати [6].

Десята поправка до Конституції США говорить: «Повноваження, не делеговані Сполученим Штатам Конституцією і не заборонені нею Штатам, закріплені за Штатами, відповідно, або за народом» [7]. Наприклад, у федеральній Конституції, Конгресу не надано повноважень щодо регулювання питань, віднесених до місцевого управління, що стосуються охорони здоров'я, безпеки та моральних засад життя населення штату (секція 10 статті 1 Конституції США) [8].

На той час, коли штати прийняли Десяту поправку, розглядалися дві основні концепції управління. Багато федералістів підтримували концепцію формування сильної централізованої національної влади. Прикладом цього типу системи управління країною була англійська конституційна система, яка наділяла абсолютною владою монарха протягом сімнадцятого століття та парламент протягом вісімнадцятого століття. З іншого боку, багато антифедералістів підтримували більш республіканську форму правління, що складалася з вільної конфедерації суверенних держав, яка утворила б союз лише з метою взаємної оборони. Статті Конфедерації, які регулювали взаємовідносини 13 штатів у національних питаннях до 1787 року, коли була ратифікована Конституція США, втілювали цю форму правління [6].

Вузька увага до бінарних відносин між федеральним урядом та урядами штатів ігнорує один доволі важливий елемент, а саме: посилання на «народ» чи «населення». Заключний пункт Білля про права говорить

нам дещо про американську структуру республіканської форми правління. Як зазначає Акхіл Амар, неодноразові посилання в документі на «народ» висловлюють глибшу структурну прихильність до народного суверенітету [9, с. 749]. Десята поправка відіграє ключову роль у здійсненні цієї конституційної гарантії народного суверенітету. Це положення обмежує не лише повноваження федерального уряду, але й уряду штату. Пишучи в 1962 році, Норман Редліх стверджував, що заключне положення Десятої поправки визначає сукупність повноважень, «якими не володіють ні федеральний уряд, ні штати» [5, с. 1938].

На додаток до простих текстових та історичних доказів, аргументи, що звучать у конституційній структурі, також обґрунтовують трактування Десятої поправки як резерву певних повноважень для народу чи населення. Конституція США починається з проголошення того, що «Ми, Народ США...» і послідовно посилається на права людей [9, с. 749]. Десята поправка, розглянута на цьому тлі, виражає «трикутні відносини між федеральним урядом, урядами штатів і народом» [10, с. 551- 565].

Висновки

Доктрина американської локальної демократії почала формуватися ще за часів перебування американських територій в колоніальному володінні Британської імперії. Саме правові положення Британської імперії закріпили основи локальної демократії, які продовжили своє оформлення під час Війни за незалежність США 1775-1783 років та були остаточно кристалізовані в Конституції США та Десятій поправці до неї, яка закріпила компетенцію штатів по відношенню до федеральної юрисдикції країни. Крім того, Десята поправка закріпила поняття «народу» як невід'ємного суб'єкта здійснення локальної демократії.

У дослідженні проведено аналіз історико-правових засад формування доктрини американської локальної демократії та визначено фактори, які дозволили визначити умови, за яких цей вид демократії зміг бути втіленим у життя в США. Ці знання дозволяють краще зрозуміти поняття локальної

демократії, а також визначають специфіку, яка повинна враховуватись при розвитку локальної демократії в інших країнах, у тому числі й в Україні. У першу чергу, слід розуміти, що американська доктрина локальної демократії була сформована не певними нормативними положеннями, її фундаментом є історичні та політичні умови, у яких опинилися британські колонії в Америці. Це розуміння представницької демократії протягом декількох століть вкорінювалося у свідомості населення, а правові положення лише відображали поступовий розвиток інституту локальної демократії, продиктований вимогами суспільства.

Таким чином, американське суспільство на момент Війни за незалежність, прийняття Конституції вже мало певне сформоване розуміння демократії, яке охоплювало не лише категорію прав, але й категорії обов'язків та відповідальності, які несе кожен громадянин у цій системі управління. Відповідно, спроби реалізувати цю систему управління в інших країнах не знайшли успіху, оскільки право не може створювати суспільні відносини, які не є природними та історично обумовленими для конкретного суспільства. Оскільки таке суспільство буде не здатним зрозуміти необхідність таких інститутів і, не маючи можливості зрозуміти їх, викривлятиме їх.

Література

1. Myerson Roger. The Strength of American Federal Democracy: Lessons for Global Development. *World Bank Policy Research Working Paper*. 2016. No. 7512. P. 1-13. URL: <https://dornsife.usc.edu/assets/sites/524/docs/amerfed.pdf> (Last accessed: 02.04.2021).
2. Webb Stephen. 1676: The End of American Independence. Syracuse University Press; New edition. 1995. 472 p. URL: <https://www.fulcrum.org/concern/monographs/6h440s60d> (Last accessed: 02.04.2021).
3. Jensen Merrill. The Founding of a Nation: A History of the American Revolution, 1763–1776. Hackett Publishing. 2004. 735 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/The_Founding_of_a_Nation.html?id=peTnoR_-PdAC&redir_esc=y (Last accessed: 02.04.2021).

4. Berkhofer Robert. Jefferson, the Ordinance of 1784, and the Origins of the American Territorial System. *William and Mary Quarterly*. 1972. Vol. 29, No. 2. P. 231-262. URL: <https://www.jstor.org/stable/1921145?seq=1> (Last accessed: 02.04.2021).

5. Sullivan Jake. The Tenth Amendment and Local Government. *The Yale Law Journal*. 2003. Vol. 112, No. 7. P. 1935-1942. URL: <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4855&context=yjlj> (Last accessed: 02.04.2021).

6. Tenth Amendment. Law Library - American Law and Legal Information: website. URL: <https://law.jrank.org/pages/10730/Tenth-Amendment.html> (Last accessed: 02.04.2021).

7. 10th Amendment US Constitution. U.S. Government Publishing Office: website. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CONAN-1992/pdf/GPO-CONAN-1992-10-11.pdf> (Last accessed: 02.04.2021).

8. The Constitution of the United States: A Transcription. The National Archives and Records Administration: website. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript> (Last accessed: 02.04.2021).

9. Amar Akhil. The Central Meaning of Republican Government: Popular Sovereignty, Majority Rule, and the Problem of the Denominator. *University Of Colorado Law Review*. 1994. Vol. 65. P. 749-486. URL: https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1969&context=fss_papers (Last accessed: 02.04.2021).

10. Bybee Jay. The Tenth Amendment Among the Shadows: On Reading the Constitution in Plato's Cave. *Harvard Journal of Law & Public Policy*. 2000. Vol. 23, No. 2. P. 551-579. URL: <https://scholars.law.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1369&context=facpub> (Last accessed: 02.04.2021).

Huluiev Ruslan Huseynovych

THE HISTORICAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE AMERICAN LOCAL DEMOCRACY DOCTRINE

In the research were analyzed the historical and legal basis of the formation of the American local democracy doctrine and identified the factors which helped to determine the conditions under which this type of democracy was implemented in the United States. This knowledge allows researchers to have a better understanding of the American concept of the local democracy, as well as determines the specifics that should be taken into account regarding the development of the local democracy in other countries, including Ukraine.

The doctrine of the American local democracy began to take shape during the colonial possession of the British Empire. It was the legal provisions of the British Empire that legitimized the foundations of the local democracy in America, which continued its formation during the American Revolutionary War (1775-1783) and were finally crystallized in the U.S. Constitution and the Tenth Amendment to it.

Thus, American society at the time of the War of Independence, the adoption of the Constitution, already had a certain understanding of democracy, which covered not only the category of rights, but also the categories of obligations and responsibility. Accordingly, attempts to implement this system of government in other countries have failed, because the law cannot create social relations that are not natural and historically determined in a particular society.

Key words: representative assembly, local democracy, republic, form of government, US Constitution, human rights, federalism, decentralization, local competence.